МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ, СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ І МИСТЕЦТВА

КАФЕДРА ОБРАЗОТВОРЧОГО
ТА ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА

# ТРАДИЦІЇ ТА НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ У РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО МИСТЕЦТВА

Збірник матеріалів
VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції

18 січня 2023 року

Черкаси – 2023

УДК 7.05:378
ББК 74:85

Т 65 **Традиції та новітні технології у розвитку сучасного мистецтва**: Збірник матеріалів VIII Всеукр. наук.–практ. конф., Черкаси, 18 січня 2023 р. / Упоряд. Л. І. Полудень, Ф. А. Гонца. Черкаси: Видавець Третяков О. М., 2023. 182 с.

**ISSN: 2616-2504** (Online)
**ISSN: 2616-2490** (Print)

Збірник матеріалів VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Традиції та новітні технології у розвитку сучасного мистецтва» включає доповіді учасників конференції, які публікуються в авторській редакції. В матеріалах збірника висвітлено актуальні питання дослідження пливу сучасних тенденцій мистецтва на реалізацію митця як особистості, проблеми в образотворчому мистецтві та дизайні, визначення ролі традицій у розвитку образотворчого мистецтва та дизайну, сучасний художній процес та соціокультурні пріоритети сьогодення, психолого-педагогічні засади ефективної організації навчальної та наукової діяльності студента у вищому навчальному закладі.

ББК 74:85
УДК 7.05:378

**Редакційна колегія:**

ЧЕРЕВКО О. В. – доктор економічних наук, професор, ректор Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького;

СПРЯГАЙЛО О. В. – Кандидат педагогічних наук, доцент, проректор з наукової та інноваційної діяльності Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького;

ДЕСЯТОВ Т. М. – доктор педагогічних наук, професор, директор ННІ педагогічної освіти, соціальної роботи і мистецтва Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького;

ПОЛУДЕНЬ Л. І. – кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького;

ГОНЦА Ф. А. – старший викладач кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

*Тези публікуються в авторській редакції.*
*Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, правильність фактів та посилань несуть автори статей.*

©ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2023

***Микола Пічкур***,
*кандидат педагогічних наук, професор кафедри образотворчого мистецтва,*
*Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини,*
*м. Умань*

# СПЕЦИФІКА ОБРАЗОТВОРЧОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ХУДОЖНИКІВ-РЕСТАВРАТОРІВ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ВИЩОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

Із прадавніх часів відновленням фресок, живописних полотен, графічних творів, скульптурних композицій тощо займалися художники відповідних спеціалізацій. Із початку XVIII століття ця діяльність позначалася поняттям «реставрація» (з лат. restauratio – відновлення) як виконання таких видів робіт, що спрямовані на збереження творів образотворчого мистецтва і можливе виявлення їхнього первісного вигляду повністю або фрагментарно [1].

Для пересічної людини реставрація може здаватися лише суто прикладною галуззю відновлення творів мистецтва, що втратили первісну красу. Ймовірно, що на зорі зародження цієї професії саме такий смисл і мав цей термін. Згодом реставрація перетворилася на складний комплекс наукових і художніх дисциплін. На теренах сучасності ця мистецька галузь позиціонується як специфічна наука і водночас художньо-творчий процес. Адже «доповнення великих втрат живопису можливе тільки у разі безумовного встановлення ідентичності авторського рисунка, живопису і композиції – довільне осмислення і поновлення тут неприпустимі» [2, с. 17]. Тому, як слушно зауважують В. Сухенко та Л. Вовчок, «для сучасного реставратора важливим має бути академічний вишкіл із рисунка і живопису» [3, с. 135].

У професійній діяльності художника-реставратора не передбачено створення нових художніх об’єктів. Тому специфіка його образотворчої підготовки залежить від особливостей процесу реставрації, у ході якого, працюючи з твором мистецтва, він повинен глибоко відчувати авторський творчий задум і художній стиль часто невідомого майстра, мати високо розвинений естетичний смак, володіти графічною, колористичною і композиційною культурою та відповідною виконавською технікою.

Професія реставратора творів образотворчого мистецтва вимагає не просто студіювання фахових дисциплін, а підготовки особливо відповідальної «особистості-терапевта» мистецьких артефактів, що через негативний влив зовнішнього середовища певною мірою втратили свою репрезентативність. Саме тому він має поважати фізичну, історичну й естетичну цілісність художньо-культурних цінностей та, незалежно від їх вартості і рангу, ставити високі вимоги до якості своєї роботи. Для цього, поряд з етико-естетичною, природничо-науковою, мистецтвознавчою, техніко-дослідницькою і ремісничою підготовленістю, важливо володіти високим рівнем

художньої майстерності, що формується в процесі образотворчого вишколу, специфіка якого охоплює неодмінне навчання на зразках справжніх творів мистецтва й історично автентичних технологіях обробки матеріалів.

У більшості освітньо-професійних програм підготовки художників-реставраторів прописано, що вони неодмінно мають володіти художньо-творчою компетентністю зображувати людину й оточуюче предметно-просторове середовище засобами академічного рисунка, живопису і скульптури. Це зумовлено тим, що реставрація є певною мірою мистецтвом, художньою творчістю. Саме тому реставратор повинен володіти навичками художнього освоєння об'єктів, принаймні здатністю копіювати твори, що підлягають відновленню. Студентам слід пропонувати не лише лекції мистецтвознавчого змісту, але і такі курси, як рисунок, живопис і композиція. Якщо реставратор займається реконструкцією, відтворенням об'єкта культури, то йому, безсумнівно, стануть у нагоді вміння, набуті на мольберті. Реставратор має бути певною мірою і художником, особливо якщо він стикається з творами живопису, скульптури, декоративно-прикладного мистецтва.

Отже, у реставраційній освіті вкрай важлива різнобічна художня підготовка молодого спеціаліста. При роботі з пам'ятниками студент-реставратор повинен розуміти цінність твору мистецтва, вірно атрибутувати пам'ятник за його стилістичними, технікотехнологічними й авторськими особливостями виконання, уміти технологічно делікатно, лінеарно правильно і колористично обережно діяти при відновленні пам'ятника. Вільне оволодіння всіма цими вміннями, особливо тими, що виходять за рамки мистецтвознавчої теорії, але належать до професійної грамотної художньої і реставраційної практики, вкрай важке без серйозної підготовки з рисунка, живопису і копіювання. Доцільність студіювання цих дисциплін пояснюється тим, що:

- уміння реставратора рисувати напряму впливає на якість виконаної ним реставраційної роботи, адже, не відчуваючи пластики ритму, силуетів, виразності жестів, сили образів, він не усвідомить ступінь цінності твору і під час його відновлення може своїм втручанням зруйнувати цілісність, а значить – порушити задум і таким чином завдати арт-об'єкту шкоди;
- заняття живописом розвивають у молодого спеціаліста бачення кольору, тонкощі його сприйняття та відчуття гармонії, що важливо для розуміння колористичного ладу реставрованого ним полотна, здатності точно потрапити в тон і колір у процесі відтворення пошкодженої ділянки живописного шару;
- навчання композиції передбачає постановку завдань щодо безпосереднього «занурення» у світ мистецтва і дає змогу студентам практично застосувати рисунок і живопис для закріплення набутого досвіду;
- копіювання творів мистецтва дає змогу майбутньому реставратору пізнати технологію їх створення, засвоїти різні художні стилі, розвивати художній смак.

Традиційно комплексна робота щодо відновлення творів образотворчого мистецтва, зокрема живопису і графіки, охоплює технічний і художній складники реставрації. Перший із них стосується матеріально-технічного вивчення творів, другий – їх художньо-стилістичного дослідження. При цьому художній аспект реставрації передбачає відновлення втрачених фрагментів арт-об'єкта, що потребує володіння необхідними навичками. Саме тому в системі образотворчої підготовки майбутніх художників-реставраторів особливого значення надається навчальному копіюванню, що в освітньо-професійних програмах представлено відповідними компетентностями і дисципліною.

У професійній діяльності сучасного художника-реставратора нині широко використовуються цифрові технології, за допомогою інструментарію яких є змога спроєктувати весь процес реставрування будь-яких творів образотворчого мистецтва, побачити й оцінити результат роботи, а головне – уникнути помилок. Окрім цього, завдяки віртуальним способам реконструкції арт-об'єкта можливо відновити втрачені деталі артефакту навіть без взаємодії з його оригіналом. Такі технології називаються адитивними. Сутність їх використання в галузі реставрації творів образотворчого мистецтва, зокрема об'ємного характеру (скульптури, архітектурних, ювелірних декорів тощо) полягає в тому, що за цифровою моделлю об'єкта відновлення в поточному реальному стані, отриманою скануванням лазерним пристроєм, на основі історичних досліджень у відповідній 3D-програмі створюється виправлена модель об'єкта.

Зважаючи на те, що цифрові технології стрімко поширюються практично в усіх видах реставрації творів мистецтва, нині відбувається становлення і розвиток нової наукової дисципліни «Реставраційна кібернетика» – штучно-інтелектуальне розпізнавання образів при реставрації стародавніх пам'яток мистецтва. Сутність цієї теорії полягає в обґрунтуванні і створенні методів віднесення об'єкта до того чи іншого класу (образу) за технологіями пояснення правил його розпізнання і навчання на прикладах. При цьому система розпізнання образів конструюється окремо до конкретного завдання, наприклад, ретельний аналіз композиції відновлюваного твору, вибір зон реконструйованого зображення, визначення переліку ознак для найбільш інформативного опису образів тощо.

Таким чином, роль, яку відіграє процес студіювання дисциплін образотворчої підготовки майбутнього художника-реставратора, дуже важлива. Адже теоретичні знання і практичні навички, здобутті на заняттях із рисунку, живопису, скульптури і композиції та закріплені в ході навчальної художньої практики, є передумовою якісного виконання реставраційних проєктів. Творча робота в царині певного виду образотворчого мистецтва розвиває пластичне мислення, художні здібності, виконавсько-технічну майстерність, що є робочою «кухнею» реставратора і необхідним засобом комунікації у професійному середовищі. Вільне володіння рисунком, розвинутий колористичний смак є необхідним інструментом кваліфікованого реставратора для вираження творчого задуму в наочній формі як рукотворними, так і комп'ютерними засобами.

Отже, з акцентом на те, що в сучасній практиці художньої реставрації широко використовуються цифрові методи, образотворча підготовка фахівців цієї мистецької галузі, окрім мануального способу студіювання рисунку, живопису, скульптури і композиції, мала б охоплювати відповідні комп'ютерні технології їх навчання. Адже, ці технології дають змогу по-новому поглянути на мистецтво, адаптувати їх для реалізації інноваційних ідей як у творчому процесі, так і для викладання художніх дисциплін.

**СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:**

1. Великий тлумачний словник сучасної мови. URL: https://slovnyk.me/dict/vts/реставрація
2. Калениченко Л. П., Плющ О. Ф. Реставрация настенной живописи: теория, методика, техника. Киев: Молодь, 2010. 320 с.
3. Сухенко В., Вовчок Л. Про роль рисунка в реконструкції стінопису. Українська академія мистецтва. 2014. Вип. 22. С. 134–143.

***Лілія Полудень***,
*кандидат педагогічних наук,*
*завідувач кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва*
***Федір Гонца,***
*старший викладач кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва,*
*Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького,*
*м. Черкаси*

# ПРО КАФЕДРУ ОБРАЗОТВОРЧОГО ТА ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА ЧЕРКАСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМ. Б. ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Кафедра образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва заснована 2002 року і є структурним підрозділом Навчально-наукового інституту педагогічної освіти, соціальної роботи і мистецтва Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Кадровий потенціал кафедри відповідає тому високому рівню, який уможливлює якісно реалізувати навчальний і науково-художній процеси. Студенти кафедри беруть активну участь у різноманітних творчих конкурсах, пленерах й олімпіадах міського, регіонального, всеукраїнського значення, де отримують призові місця.

Іншими актуальними тенденціями розвитку кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва в підготовці кваліфікованих фахівців є: розширення академічних свобод, стажування студентів кафедри закордоном, плідна виставкова та наукова діяльність. Студенти, під час навчання набувають навичок з різних видів та жанрів образотворчого та декоративного мистецтва, станкового та монументального мистецтва, комп'ютерної графіки, навчаються проєктуванню

**Мосендз Оксана**
ВИЗНАЧЕННЯ РОЛІ НАРОДНИХ ТРАДИЦІЙ В ОБРАЗОТВОРЧОМУ МИСТЕЦТВІ НА ПРИКЛАДІ ТВОРЧОСТІ МИХАЙЛА БОЙЧУКА . . 76
**Мохірєва Юлія**
ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПРОФЕСІЇ У СТУДЕНТІВ ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ . 78
**Недосєко Неоніла**
СТИЛЬОВА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ТЕХНІК ПЕЧВОРКУ ТА КВІЛТІНГУ В СУЧАСНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТИЛІ . . . . . 80
**Олексенко Віктор**
СПЕЦИФІКА І ОСОБЛИВОСТІ СТАНКОВОЇ КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАФІКИ . . . . . 83
**Панасенко Яна**
АБСТРАКЦІОНІЗМ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ . . . . . 85
**Панфілова Олександра**
СВІТ КОЛЬОРУ ВОЛИНСЬКОЇ МИСТКИНІ ОЛЕНИ БУРДАШ . . . . 90
**Пічкур Микола**
СПЕЦИФІКА ОБРАЗОТВОРЧОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ХУДОЖНИКІВ-РЕСТАВРАТОРІВ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ВИЩОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ . . . . . 92
**Полудень Лілія**, **Гонца Федір**
ПРО КАФЕДРУ ОБРАЗОТВОРЧОГО ТА ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА ЧЕРКАСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМ. Б. ХМЕЛЬНИЦЬКОГО . . . . . 95
**Потапенко Аліна**
ТЕХНІКА ВИТИНАНКИ НА ПРИКЛАДІ РОБІТ ЧЕРКАСЬКИХ МИТЦІВ . . . . . 97
**Розчепій Анна**, **Середа Наталія**
СПЕЦИФІКА СЮЖЕТІВ У МИСТЕЦТВІ ГРАВЮРИ ПЕРІОДУ ПІВНІЧНОГО ВІДРОДЖЕННЯ . . . . . 101
**Саєнко Тетяна**
ХУДОЖНЬО-ВИСТАВКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА ЯК СКЛАДОВА ЇХ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ . . . . . 104
**Сербівець Наталія**
ВПЛИВ ТВОРЧОСТІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ НА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА . . . . . 108